

Premisli **misli**. Izbiraj **besede**. Usmerjaj **dejanja**.

UNIVERZALNI MODELI MIŠLJENJA IN VEDENJA ZA BOLJŠO KOMUNIKACIJO IN ODNOSE V ŠOLAH

Miha Andrič

miha.andric@live.com

Izobraževalni center **Argument**

TEMELJNI PRINCIPI

Življenje je odziv na vsebino v naših glavah. (E. Škopalj)

MISELNI MODELI

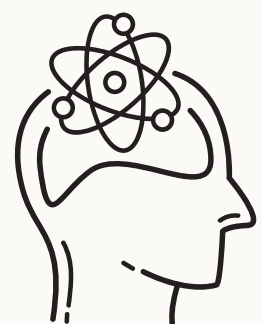
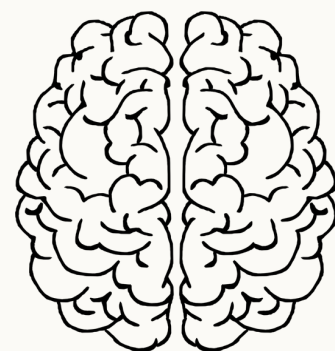
Vsak posameznik vedno razmišlja znotraj svojega miselnega modela oziroma pogleda na svet. Učinkovita komunikacija in vodenje vedno naslavljata posameznika znotraj njegovega miselnega modela.

NAMENI

Za vsakim dejanjem posameznika se skriva nek - za posameznika - pozitiven namen. Učinkovita komunikacija in vodenje se osredotočata za namene za dejanji.

ODZIVI

Bistvo vsake komunikacije je odziv, ki ga dobimo. Svoje pristope moramo strateško in fleksibilno prilagajati odzivom

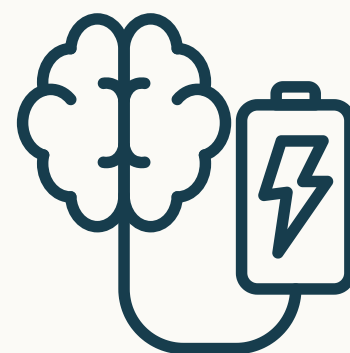

DEJAVNIK USTVARJANJA

MOŽNOSTI

POSTOPKI

odprte naloge in svoboda **proti** jasnim navodilom in strukturi

SMER IN STOPNJA DELOVANJA

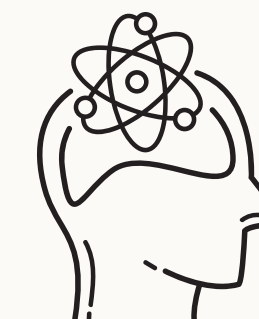
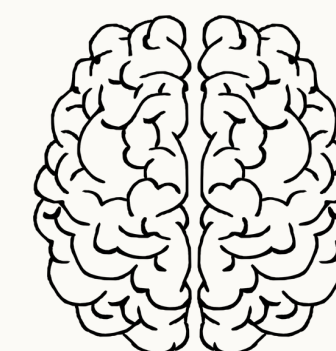
AKTIVEN

(smer motivacije je **direktna**)

REAKTIVEN

(smer motivacije je **strateška**)

jasno določen višji cilj **proti** strukturirani kalkulaciji vsakokratnih koristi

DEJAVNIK ODLOČANJA

PODOBNOSTI

RAZLIKE

rutina **proti** novim izzivom in različnim pristopom

PROCESIRANJE INFORMACIJ:
podrobno / splošno

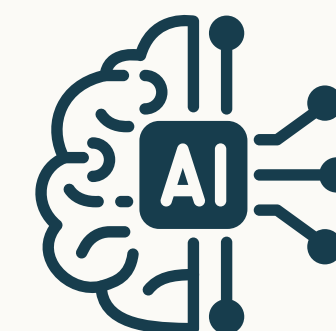
REFERENČNI OKVIR

ZUNANJI

NOTRANJI

samoevalvacija **proti** kontinuirani povratni informaciji z zunanjo referenco

VRSTA REFERENCE:
moč / dosežki / razmerja

KAKŠNI SO SODOBNI POSAMEZNIKI?

Temeljni psihološki
ustroj in miselni
modeli posameznikov
se razvijejo skozi
vzgojo v primarni
družini, skozi
identifikacije in kot
odziv na prevladujoče
družbene trende.

- Register ugodja, nizka frustracijska toleranca
in nadpovprečno razvit kalkulacijski um
- Izrazito razvita potreba po avtonomiji in kontroli
- Ne-poenotene osebnosti
- Ego-centrizem in patološki strah pred neuspehom ali
neugodjem

KAKŠNI SO SODOBNI MLADI?

Kako misliti in razumeti
**prevladujoči psihološki
ustroj** sodobnih
posameznikov
skozi odnos med
posameznikom in družbo

Posameznik svoj psihološki ustroj izoblikuje skozi socializacijo (v družbo). Socializacija poteka preko identifikacije oziroma skozi prepoznavanje družbenih vlog in družbeno zaželenega vedenja.

Družba se reproducira skozi izgradnjo primernih in za družbo funkcionalnih posameznikov. Družba izoblikuje takšnega posameznika kot ga potrebuje za svoje "preživetje" in reprodukcijo.

VZGOJA V PRIMARNI DRUŽINI

Prehod med dvema miselnima
modeloma oziroma psihološkima
ustrojema

Vzgojo v primarni družini razumemo kot prehod od "majhnega otroka" k "funkcionalno odraslemu posamezniku".

MAJHNI OTROCI	FUNKCIONALNI ODRASLI
<i>"Delujem, ker je fajn"</i> <i>"Delujem, ker mi ustreza"</i>	<i>"Delujem, ker moram"</i> <i>Delujem, ker je prav"</i>
REGISTER UGODJA	REGISTER PRAVIL
odsotnost omejitev in pravil	zunanja pravila in kazni
brezpogojno sprejemanje	pogojno sprejemanje
egocentrizem (osrediščenost na posameznika)	osrediščenost na zahteve okolja in potrebe drugih
FAJN	PRAV

Funkcionalni odrasli je posameznik, ki lahko "prav" v svojem delovanju, odločanju in čustvovanju postavi pred "fajn".

Prehod iz modela majhnega otroka v model funkcionalnega odraslega v zahodnih družbah in v Sloveniji:

- Pričakovanje **SPONTANEGA** prehoda
- Spodbujanje **“RACIONALNEGA”** prehoda

Zakaj se prehod ne izvrši (v celoti):

- Odsotnost frustracije
- Odsotnost ponotranjenja zunanjih pritiskov
- Odnostnost tveganja - manko izkušenj

VPRAŠANJE ZA RAPRAVO:

Kako se izvrši prehod v miselni model funkcionalnega odraslega?

Stare kulture:

iniciacijski obredi

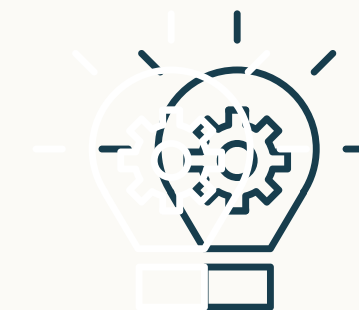
Temeljna logika:

nerazloženo neugodje - frustracijska tesnoba
(ključna je razlika med akutno in kronično frustracijo)

PSIHOLOŠKI USTROJ SODOBNIH MLADIH

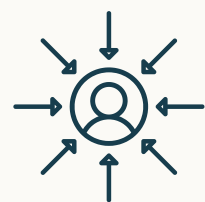
Kaj lahko izpeljemo iz
poznavanja sodobnih
vzgojnih trendov v primarni
družini?

- omejenost na register **ugodja**:
 - ugodje je primarni **namen**
 - **fajn = prav**
 - ne = ja
- podaljšan infantilni **egocentrizem**:
 - nezavedna prekomerna osrediščenost nase
- izrazito razvit **kalkulacijski um**:
 - neprestano kalkuriranje ugodja in neugodja
- nezavezanost "**višji instanci**":
 - nerazumevanje ali zavračanje **zunanjih pravil** in **avtoritete**.
 - primeri simbolne zavezanosti:
 - jezik
 - vrednote
 - identiteta

SODOBNI DRUŽBENI TRENDI

Kako na temeljni psihološki
ustroj vplivajo sodobni
družbeni trendi?

KULT AVTENTIČNOSTI

izjemnost vsakega posameznika, poudarek na
notranji edinstvenosti

patološki strah pred neuspehom,
regresija k primarnim oblikam
mišljenja, prekomerna potreba
po avtonomiji in kontroli

POTROŠNIŠTVO

izoblikovanje identitete preko neprestanih
nakupov za hitro zadovoljitev želja in ugodje

depresivni hedonizem,
izpraznjena identiteta, prehod od
"biti" k "imeti"

PROSTI ČAS

odsotnost "nenadzorovane igre" in zagotavljanje
neprestanega sterilno varnega okolja

tesnoba in nizka frustracijska
toleranca, odsotnost občutka za
skupnost, težja po
perfekcionizmu

SOCIALNA OMREŽJA

nenadzorovana raba, neprestana dosegljivost,
odvisnost od odzivov okolice

odvisniška struktura, neposredna
odvisnost od potrditve drugih

AVTORITETA

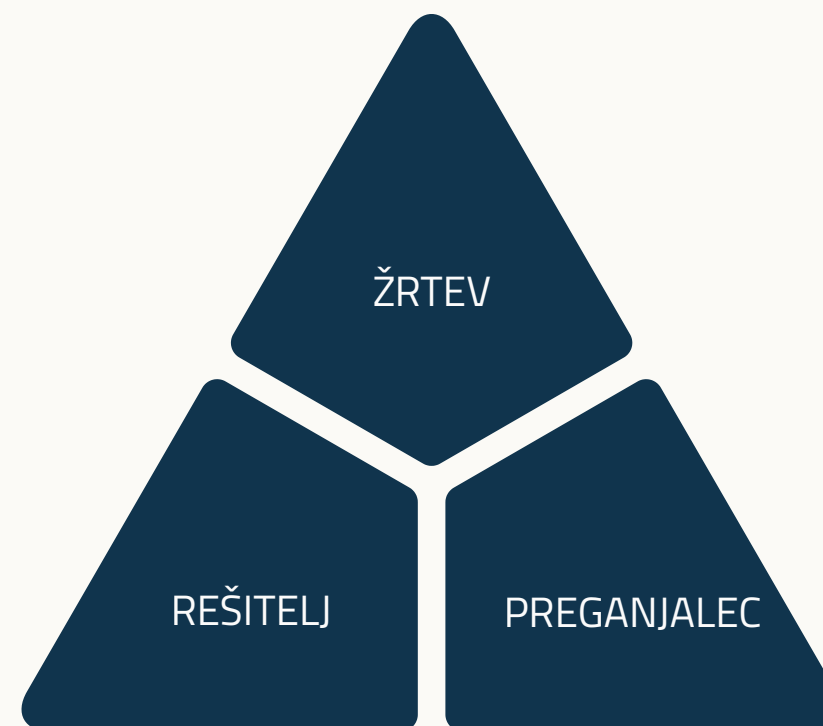
popolna ukinitvev avtoriete (pravno in strokovno),
šola postane servis za učence in starše

odsotnost primernih vzgojnih
ukrepov in izobraževalnih
pristopov

KAKŠNI SO SODOBNI MLADI?

POJAVNE OBLIKE FUNKCIONALNO NEODRASLIH POSAMEZNIKOV ALI PATOLOŠKIH NARCISOV

Karpmanov dramski trikotnik je model psiholoških vlog, ki opisuje ponavljajoče se vzorce destruktivne interakcije Gre za dinamiko, v kateri posamezniki nezavedno prehajajo med vlogami, da bi ohranili občutek vrednosti, nadzora ali moralne legitimnosti v odnosih.

ŽRTEV	Pasivni narcizem	Samopredstavitev kot neslišan, neprepoznan, prezrt posameznik – vendar z namenom izsiliti pozornost in potrjevanje. Trpljenje postane valuta za priznanje.
REŠITELJ	Moralni narcizem	Oseba, ki rešuje druge z namenom potrditi lastno moralno superiornost, empatijo, ali družbeno vlogo – ne zaradi drugih, temveč kot investicija v lasten jaz.
PREGANJALEC	Aktivni narcizem	Oseba, ki napada, sodi ali kaznuje druge kot način projektivne zaščite lastne šibkosti. Napad ni izraz moči, temveč kompenzacija ranjene samozavesti.

SOCIOLOŠKA IN PSIHOANALITIČNA

KATEGORIZACIJA (P. Verhaege):

Vsaka oblika odraža drugačen način, kako se narcistična struktura odziva na družbene pristike, pristike vzgojno-izobraževalnega sistema in sodobne družbene trende:

- **Tekmovalni hiperindividualisti:** Osebnosti, ki brezkompromisno sledijo svojim interesom, pogosto materialističnim. Značilna je odsotnost empatije, cilji se dosegajo na račun drugih, tudi z manipulacijo ali goljufanjem.
- **Zgube ("luzerji"):** Posamezniki, ki ne zmorejo slediti tekmovalnemu tempu. Pogosto so označeni z medicinskimi diagnozami, doživljajo socialno izolacijo, občutek nemoči in imajo nizko samopodobo.
- **Razvajeni otroci:** Osebnosti, usmerjene v hedonizem ali materializem, pogosto apatične in nemotivirane. Zanje je značilno iskanje pozornosti ter nespoštovanje meja in avtoritete..

MOTIVACIJA

posameznikov

ZAKAJ TRADICIONALNI
PRISTOPI NE DELUJEJO VEČ?

- **Aktivacija:** zniževanje neugodnja in strahu pred neuspehom
- **Intenzivnost:** med vzdržljivostjo in okrevanjem
- **Vztrajnost:** med disciplino in navado

TRADICIONALNI PRISTOPI K MOTIVIRANJU

Uporaba UI **nadomesti vložen trud** opravi nalogo namesto učenca) in s tem zmanjšuje notranjo motivacijo

ODNOS

Notranja motivacija je visoko učinkovita in prenosljiva, a strukturna odsotna v času, kjer mladi ne ponotranjijo avtoritete in delujejo po načelu kalkulativnega uma.

SMISEL

DOLŽNOST

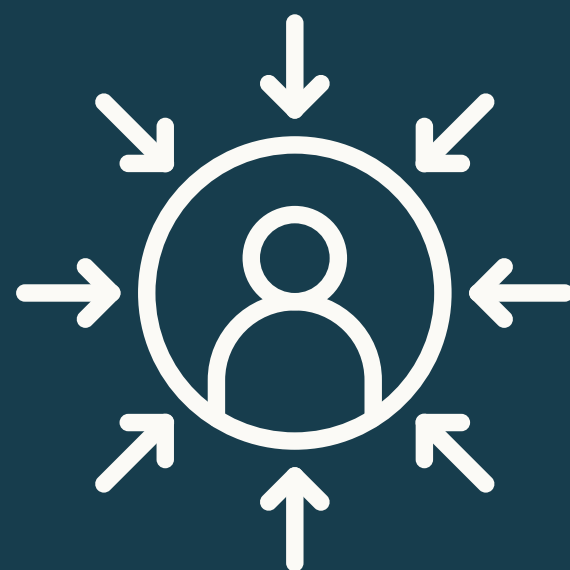
Zunanja motivacija je težko prenosljiva na druga dejanja, deluje na kratek rok in lahko velikokrat prinese nasprotno učinke

NAGRADA

KAZEN

Ljudje smo radovedna bitja, zato vedno skušamo testirati avtoriteto in znanje drugega z radovednimi vprašanji.

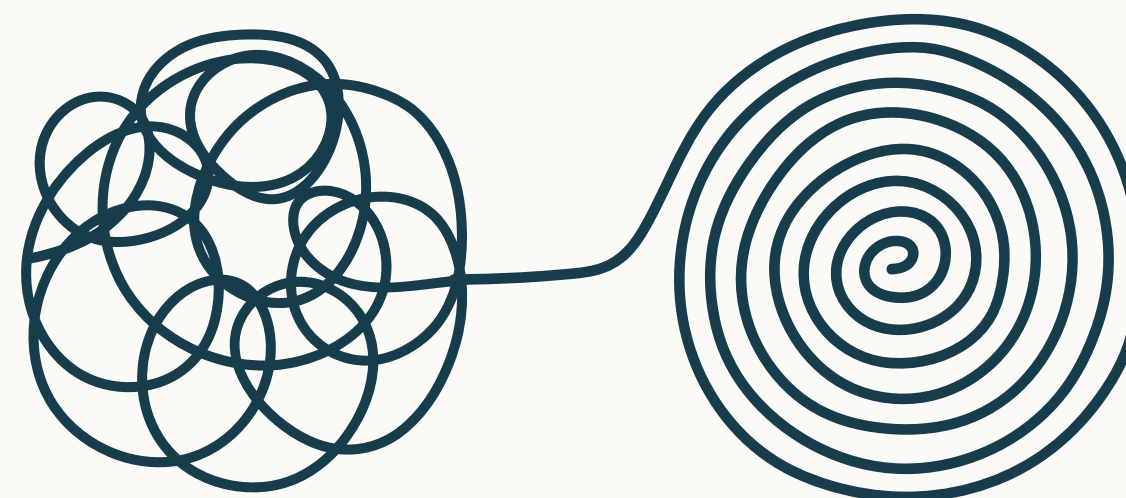
Ljudje smo osredotočeni sami nase, zato se vedno sprašujemo o tem, zakaj je nekaj relevantno za nas.

ODGOVOR NA VPRAŠANJE

ZAKAJ

Ljudje nismo racionalna bitja, znamo pa zelo dobro racionalizirati svoje misli in v svoji okolici neprestano iščemo vzorce, da lažje razumemo svet. S tem povišujemo občutek kontrole nad situacijo

ODGOVOR NA VPRAŠANJE

KAJ

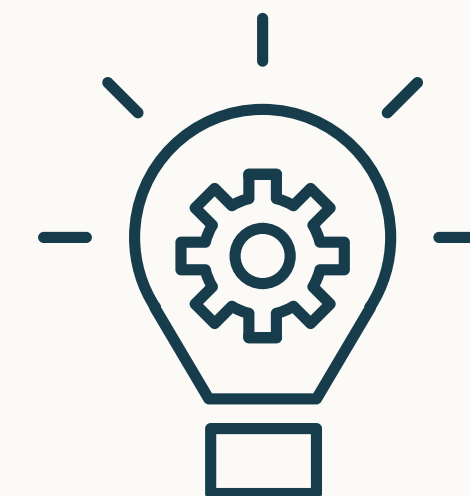

Človeški možgani in nezavedni psihični mehanizmi niso sposobni pravilno sprocesirati besedice "ne".

UPORABA **AFIRMATIVNEGA** JEZIKA

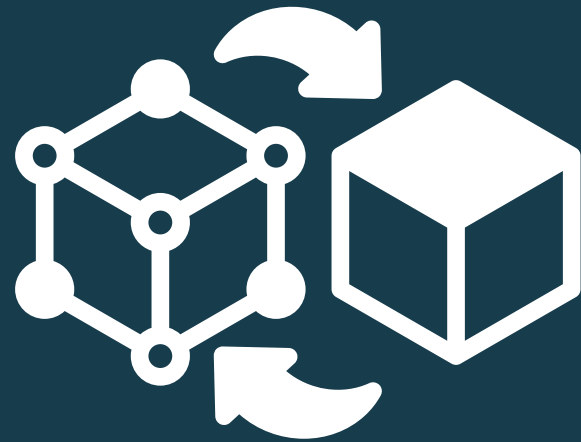
STRATEŠKA RABA BESEDICE **AMPAK**

METODA **PROAKTIVNE PREDSTAVE**

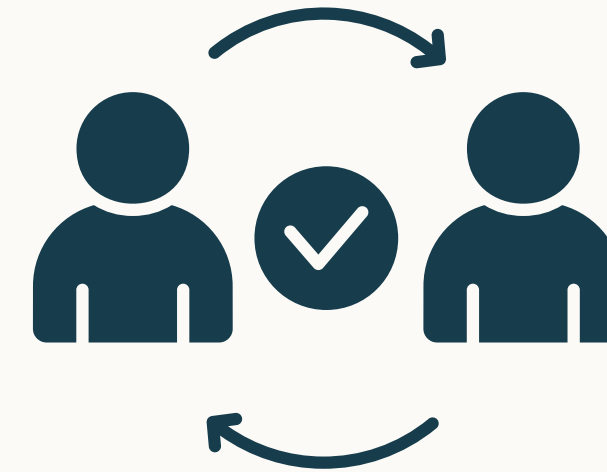

Ljudje smo družbena bitja, zato bolj zaupamo in sledimo tistim, ki se nam zdiijo podobni ali zanje verjamemo, da pripadajo isti skupini kot mi sami.

PODOBNOST

Ljudje težimo k celostnim in poenotenim identitetam, zato se želimo izogniti nekonsistentnosti v svojih dejanjih, mislih in prepričanjih - radi smo "skladni sami s seboj".

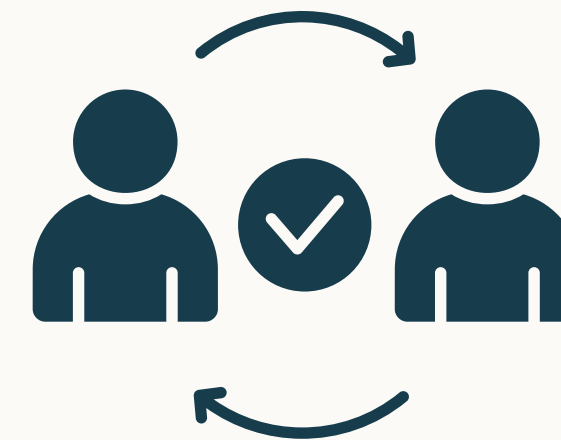
KONSISTENTNOST

Ljudje si bolj želimo stvari, do katerih težje dostopamo. Ljudje imamo najraje tiste stvari, ki (nam) jih primankuje.

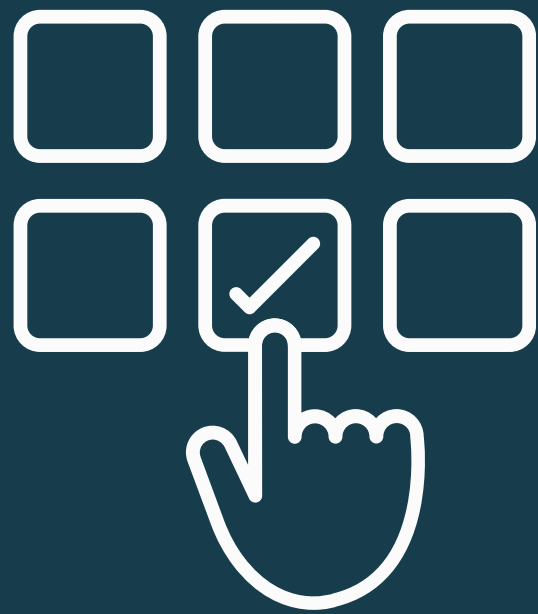
POMANJKANJE

Ljudje gradimo svoje identitete in skupnosti skozi družbene izmenjave, zato čutimo dolžnost, da vrnemo podarjene stvari in usluge.

RECIPROČNOST

Ljudje nadpovprečno cenimo možnost izbire, ker ta spodbuja občutek kontrole in avtonomije.

UOKVIRJANJE
Z IZBIRO

Ista informacija ima **različne**
pomene v različnih
kontekstih.

Kompromis sproži občutek
recipročnosti in **bližine.**

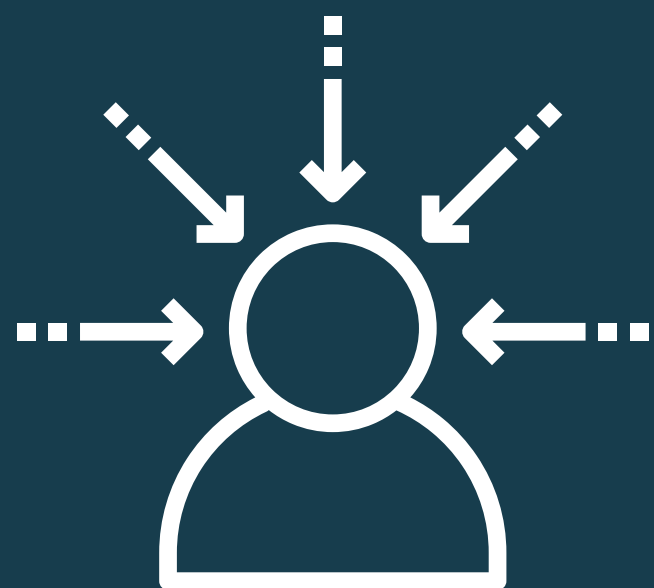
Ljudje nadpovprečno cenimo svojo lastno pozicijo (ego-centrična perspektiva), zato je ključno, da v napetih ali konfliktnih situacijah potrdimo sogovornikov model sveta.

POTRJEVANJE **MISELNIH MODELOV**

- Zrcaljenje
- Tišina in minimalne spodbude
- Povzemanje
- Označevanje
- Čustvena validacija
- Zgodovinska validacija
- Osebna anekdota

Ker posamezniki nadpovprečno cenimo občutek avtonomije in kontrole, mora motivacija za spremembo vedenja ali aktivacijo priti od njih samih ("od znotraj").

USMERJANJE K SPREMEMBI

- KAJ
- KAKO
- ZAKAJ
- NE - vprašanja
- ODPRTA vprašanja
- vprašanja za DERADIKALIZACIJO
- vprašanja za odpravljanje miselnih
POPAČENJ

9:15 AM (47 minutes ago)

to me ▾

Mihi,

sporočam ti, da se tvoji trije dijaki ne bodo mogli udeležiti tekmovanja v soboto [redacted] ker so takrat še zadnji dan z mano na izmenjavi v Trstu.

Izmenjavo smo planirali dve leti, pripravili smo super program in tudi datum (na katerega nisem imela vpliva) je bil določen že več kot leto dni vnaprej. Žal je udeležba obvezna.

Upam, da si dobro in da se kmalu kaj vidiva. Te vabim na kosilo.

LP,

[redacted]

Udeležba na izmenjavi Inbox x

[Redacted name]

9:15 AM (23 minutes ago)

Mihi, sporočam ti, da se tvoji trije dijaki ne bodo mogli udeležiti tekmovanja v soboto (22.9.2022), ker so takrat še zadnji dan z mano na izmenjavi v Trstu. Iz

Miha Andrič

9:22 AM (17 minutes ago)

Živijo, ojej, to je pa res velika škoda. Vem, da je izmenjava v Trstu res odlična priložnost zanje in da ste pripravili res dober program za njih. Vem tudi, da

[Redacted name]

9:27 AM (11 minutes ago)

Ja, točno to! Potrebujemo celo skupino in res fajn aktivnosti smo pripravili! Vi ste pa tudi toliko delali za to tekmovanje. Razmišljam sedaj, kaj bi lahko nare

Miha Andrič

9:33 AM (5 minutes ago)

Super ideja! Hvala, da si pripravljena spustiti dijake en dan prej. Bom razmislil okoli prevoza. Imaš kako idejo, kaj bi lahko naredila? Sicer pa: v četrtek in

[Redacted name]

9:35 AM (3 minutes ago)

Miha, to bi bilo super - da bi naredil eno delavnico. Boš očaral vse Italijane, posebaj njihove profesorice :) Imam pa idejo - veš, kaj razmišljam.. Da bi, če b

Miha Andrič

9:36 AM (2 minutes ago)

Odlično! Z veseljem naredim delavnico in potem odpeljem dijake. Bom danes dijakom in staršem sporočil, kakšen je plan. Urejeno. Lep pozdrav,

[Redacted name]

9:39 AM (0 minutes ago)

to me ▾

Dragi Miha,

Miha Andrič <miha.andric1@gmail.com>

to [REDACTED]

9:22 AM (42 minutes ago)

Živijo,

ojej, to je pa res velika škoda. Vem, da je izmenjava v Trstu res odlična priložnost zanje in da ste pripravili res dober program za njih. Vem tudi, da za delo potrebuješ celo skupino.

Razmišljam kako naj jim zdaj povem, da ne morejo na tekmovanje. So se res veliko pripravljali na tekmovanje in imeli smo plan, da se dodatno pripravljamo še cel teden vsak dan pred soboto. So bili zelo zagnani. Kako bi ti to povedala in izpeljala na mojem mestu?

Z veseljem pridem na kosilo. Se bova dogovorila za uro in dan.

Lep pozdrav,

Miha

9:27 AM (36 minutes ago)

[Redacted name]

to me ▾

Ja, točno to! Potrebujemo celo skupino in res fajn aktivnosti smo pripravili!
Vi ste pa tudi toliko delali za to tekmovanje. Razmišljam sedaj, kaj bi lahko naredili, da bi bilo najbolje za dijake.
Mogoče bi lahko šli domov en dan prej ali v soboto. Je pa potem velik problem s prevozom, ne vem kako bi to izpeljali.

Pridi na kosilo v soboto. Bo moj [Redacted] naredil čisto keto kosilo.

Se veselim.

[Redacted name]

Miha Andrič <miha.andric1@gmail.com>

to [REDACTED]

Sun, Mar 22, 9:33 AM (22 hours ago)

Super ideja! Hvala, da si pripravljena spustiti dijake en dan prej.

Bom razmislil okoli prevoza. Imaš kako idejo, kaj bi lahko naredila?

Sicer pa: v četrtek in petek (tisti teden, ko ste v Trstu) imam prosto. Lahko bi se oglasil v Trstu in naredil kako delavnico o argumentaciji in komunikaciji za dijake. Misliš bi pasalo v projektne aktivnosti? Po mojih izkušnjah iz tujine take delavnice z zunanjimi izvajalci lahko super izpadejo.

Se zmeniva za kosilo jutri.

LP

Miha

[Redacted]

to me ▾

Miha, to bi bilo super - da bi naredil eno delavnico. Boš očaral vse Italijane, posebaj njihove profesorice :)

Imam pa idejo - veš, kaj razmišljam.. Da bi, če boš prišel v Trst z avtom, vse tri dijake odpeljal nazaj in potem rešimo tudi problem s sprevozom.

[Redacted]

Sun, Mar 22, 9:35 AM (22 hours ago)

Miha Andrič <miha.andric1@gmail.com>

to [Redacted]

Odlično! Z veseljem naredim delavnico in potem odpeljem dijake. Bom danes dijakom in staršem sporočil, kakšen je plan.

Urejeno.

Lep pozdrav,
Miha

Sun, Mar 22, 9:36 AM (22 hours ago)

[Redacted name]

to me ▾

Dragi Miha,

super sva to uredila. Vidiš, sem vedela, da bom našla rešitev, da boste vsi zadovoljni. Se le pozna, da v šolstvu delam že 30 let.

Se domeniva o podrobnostih za delavnico do konca tedna.

[Redacted name]

↩ Reply

➦ Forward

Sun, Mar 22, 9:39 AM (22 hours ago)

AVTORITETA

v sodobnem času

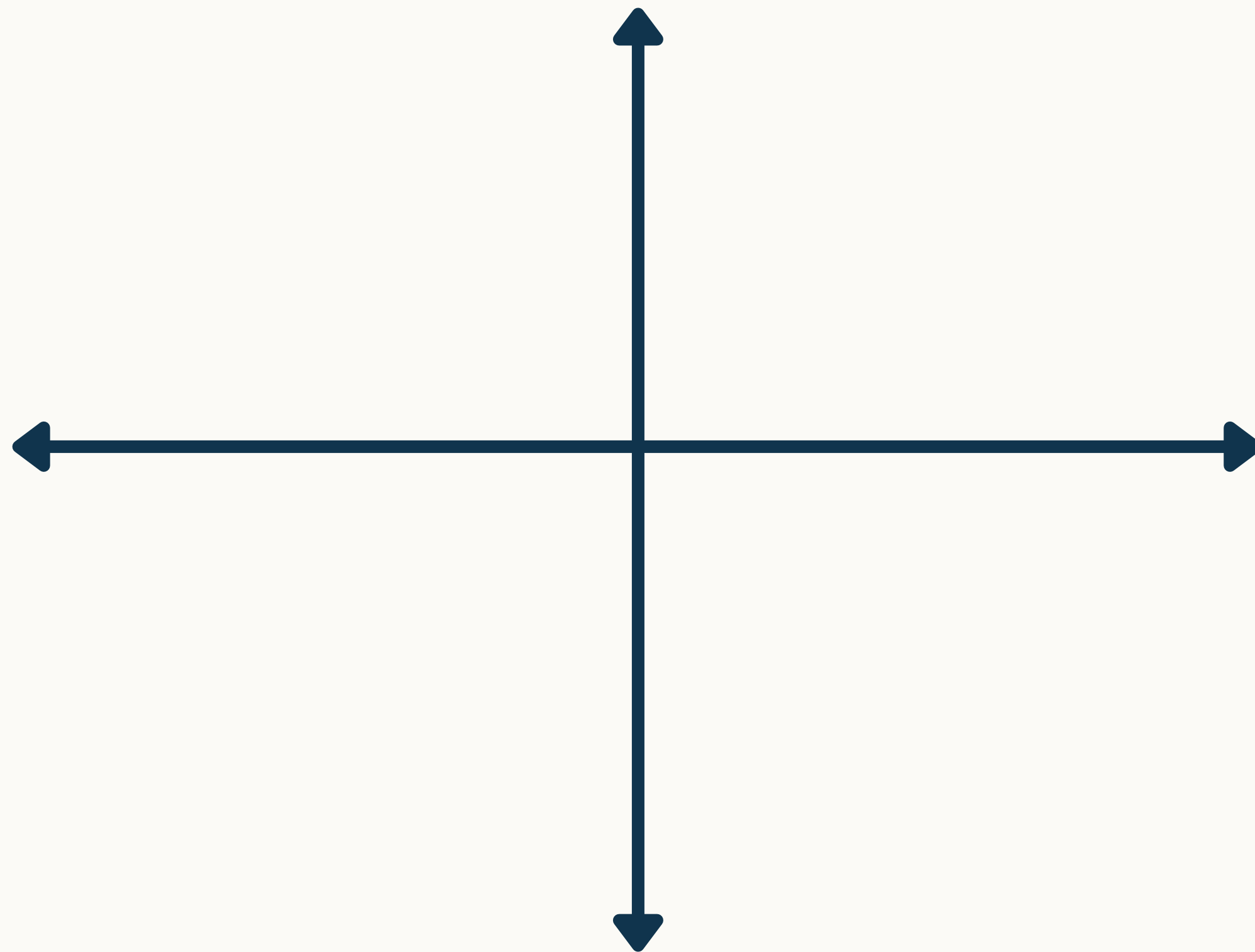

Kako učinkovito **vodimo**
in **usmerjamo** mlade ter
hkrati razvijamo
avtonomno in
odgovorno vedenje?

(številne omejitve in pravila)

TOTALITAREN STIL

(o omejitvah odločajo vsi)
DEMOKRATIČNI STIL

AVTORITAREN STIL
(o omejitvah odloča ena avtoriteta)

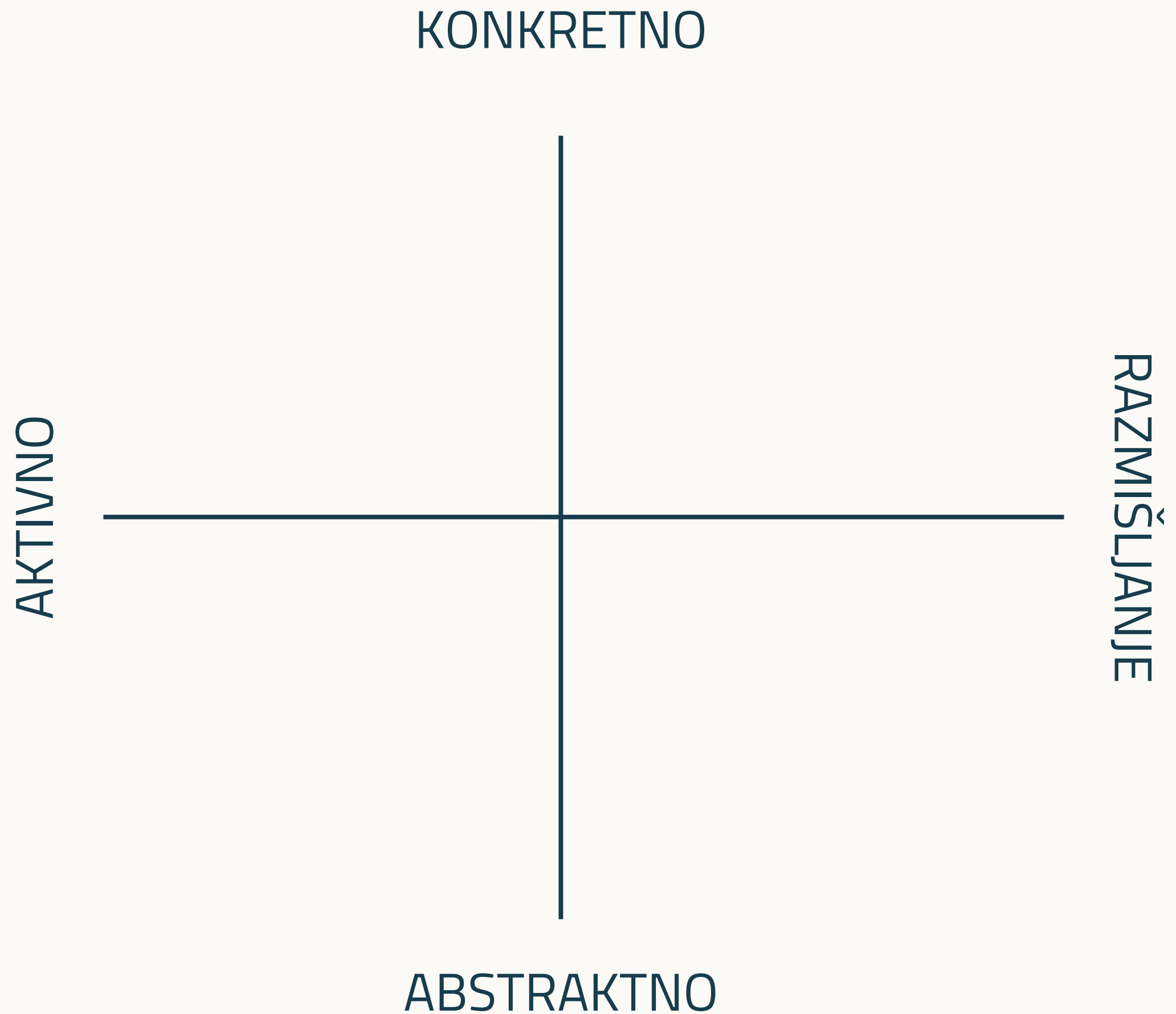
LIBERALNI STIL

(malo omejitev in pravil)

KAKO NASLOVITI RAZLIČNE TIPE UČENCEV?

Ljudje se razlikujemo
glede na to kako:

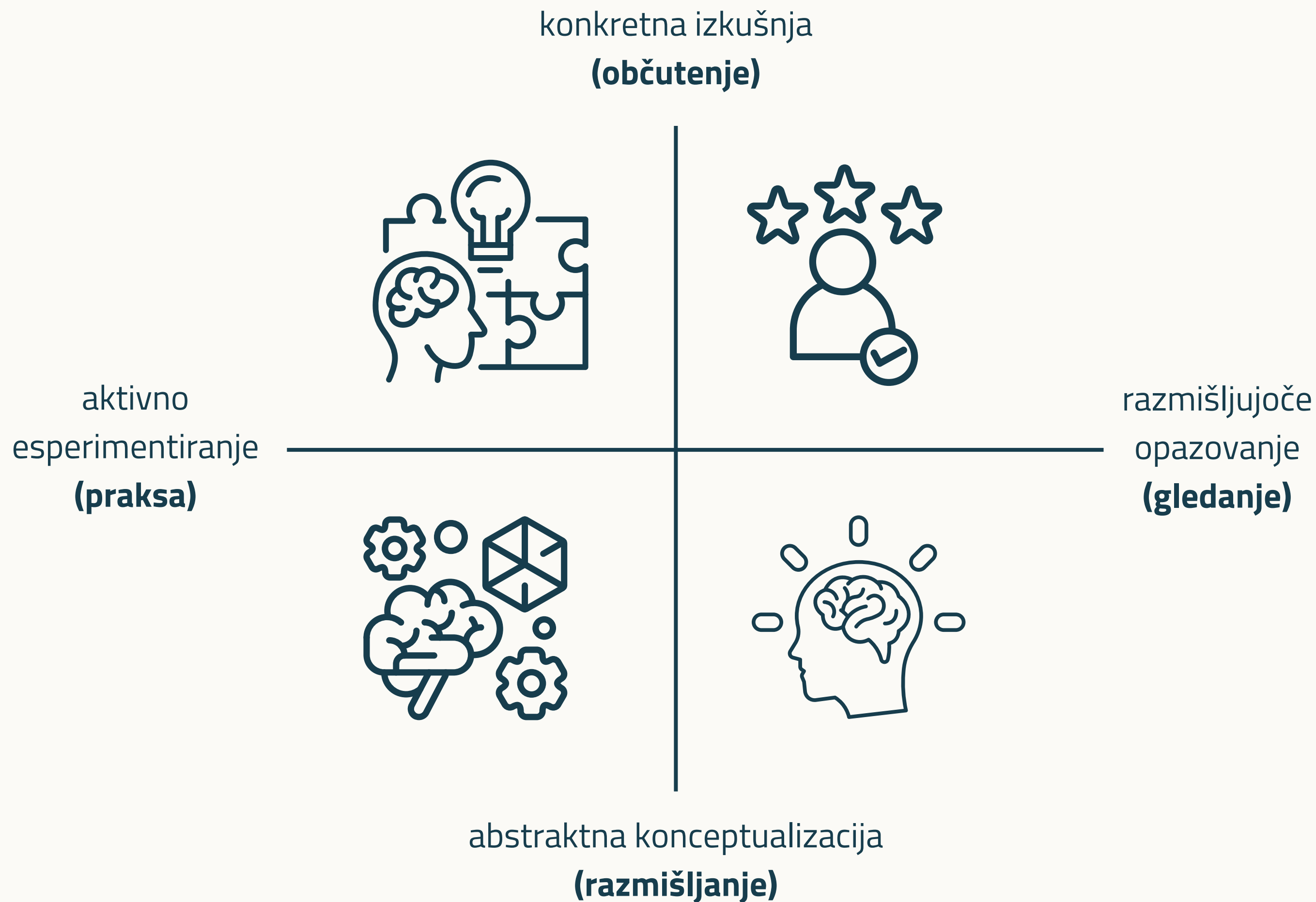
- **sprejemamo**
informacije:
pomembna je vrsta
informacije (kakšna
informacija)
- **procesiramo**
informacije:
pomembna je vrsta
aktivnosti (kako
dobimo informacijo)

KAKO NASLOVITI RAZLIČNE TIPE UČENCEV?

Ljudje se razlikujemo
glede na to kako:

- **sprejemamo** informacije: pomembna je vrsta **informacije** (kakšna informacija)
- **procesiramo** informacije: pomembna je vrsta **aktivnosti** (kako dobimo informacijo)

KAKO NASLOVITI RAZLIČNE TIPE UČENCEV?

Ljudje se razlikujemo
glede na to kako:

- **sprejemamo** informacije: pomembna je vrsta **informacije** (kakšna informacija)
- **procesiramo** informacije: pomembna je vrsta **aktivnosti** (kako dobimo informacijo)

